

ROZEDRZEĆ (89) *vb pf*

o oraz oba e jasne; -darł(-), -darł-.

W formach fut: rozedr-, rozedr- (6), [rozdrz-]; w formach praet i con: rozdarł(-), rozdarł- (48), rozedrał(-) (1); rozdarł : rozedrał(-) *BudBib* (6:1).

inf rozedrzyć (8), rozdrzyć (2); rozedrzyć *FalZioł*, *SienLek*; rozedrzyć : rozdrzyć *Mącz* (6:2). ♦ *fut* [2 sg rozedrzesz.] ♦ 3 sg rozedrze (5), [rozdrze]. ♦ 3 *pl* rozedrå (1). ♦ *praet* 1 sg m rozdarłem, -em rozdarł (2). ♦ 2 sg m -eś rozdarł (1). ♦ 3 sg m rozdarł (29), [rozedrał]. *f* rozdarła (4), rozedrała (1). ♦ 3 *pl* m pers rozdarli (8). ♦ *plusq* 3 sg m był rozdarł (1). ♦ [imp 2 *pl* rozedrzyć.] ♦ *con* 1 sg f bych rozdarła (1). ♦ 2 sg m byś rozdarł (1). ♦ 3 sg m by rozdarł (1). ♦ *impers praet* rozdarto (1). ♦ *part praet act* rozdarszy (22), rozdarwszy (1) *KochFr*; -arszy, -arwszy (17), -årszy (2); -arszy : -årszy *BibRadz* (5:1), *BielKron* (1:1).

Sł stp: rozdrzyć, *Cn s.v.* wołam, *Linde* XVII – XVIII w.

1. Rozerwać na części; *scindere* *PolAnt*, *Mącz*, *Vulg*; *dilacerare* *PolAnt*, *Mącz*; *conscindere* *PolAnt*; *concerpere*, *discerpere*, *distrahere*, *divellere* *Mącz* (71) : *Distrahere et dilacerare*, *Rozedrzyć. Mącz* 461d, 39c [2 r.].

Zwroty: »na kaski rozedrzyć« (1): *Membratim discerpere*, *Ná kaski rozedrzyć. Mącz* 214d.

»rozedrzyć [co] na [ile] sztuk« (1): *Tedy Achiałz ziawłzy on płaszcz nowy co miał ná łobie/ rozdarł gi ná dwanaście sztuk [scidit illam in duodecim scissiones]. BibRadz* 3.Reg 11/30.

Przen [co] (2) : *To mowi Pan Bog [do Salomona]/ iżeś wzrucił á rozdarł poştánowanie iego/ wzrucił on także krolestwo twoie y rozedrzyć BielKron* 78v.

a. Rozszarpać zębami lub pazurami [w tym: kogo (1), co (żywotne) (1), co (1)] (3) : *HistJóz* A4v; *Y* przypadł nań *Duch Pánłki/ á rozdarł go by więc miał rozerwać koźlę BibRadz* *Iudic* 10/6; *Wilk fye wrociwłzy/ owcę w łonie moim Rozdarł drapieźnie ostrym zębem swoim. ZawJeft* 7.

b. Szarpiąc w przeciwne strony, rozerwać na dwie części [w tym: co (53)] (60) : *Conglutinationes divellere*, *Spoenie rozedrzyć. Mącz* 478d.

Przen (1) : *o byś rozdarł niebioła (y) złapał/ od oblicza twego gory rozplnęłyby łie. BudBib* *Is* 63/19.

α. Rozerwać tkaninę (51) : *Mącz* 371d; *miła gołpodze/ coż mam daley czynić. Rozdarłem machárzynę co w niey nołzę yáycá RejFig* *Cc7*; *vchwyłł go zá płaszcz krol Saul/ y rozdarł płaszcz ná nim. BielKron* 65; [TomZbrudzBrul *Lev* 21/10].

Zwroty: »rozedrzyć szatę(-y)« = *vestes scindere* *PolAnt*; *scindere tunicam* *Vulg* (2); *dawłzy zwlec z Andronika łzarłát/ y rozdarłzy łzátę dał go wodzić po wlythkim mieście BibRadz* 2.Mach 4/38; *WujNT Act* 16/22.

»rozedrzyć szaty(-ę), odzienie, suknią (sw(oj)e (a. na sobie))« [jako wyraz rozpacz, żalu, pokuty lub protestu; w tym: odzienie i szatę (1)] = *scindere vestimenta sua* *Vulg*, *PolAnt*; *conscindere tunicam a. vestimenta* *Vulg*; *tunicam (super se) a. vestes suas scindere* *PolAnt* [szyk zmienny] (22:21:2); *HistJóz* A2v, D2v; *A gdy wlyłłł Achab te mowy/ rozdarł ná łobie odzienie Leop* 3.Reg 21/27, 4.Reg 11/14; *rozdarłá Atália łzáty łwe mowiác/ Zdrádá/ zdrádá BibRadz* 2.Par 23/13; *A przethoż rozdarłzy ná łobie odzienie łwe/ vczynili wielkie nárzekanie BibRadz* 1.Mach 4/39, 2.Reg 13/19, 31 [2 r.], 4.Reg

6/30, 22/11, *Is* 36/22 (12); [*Ruben*] rozdarł ná sobie odzyenie y nárzekał *BielKron* 16, 16v, 47v, 51, 69, 71v (11); Tedy wzięła *Thámár* popiołu ná głowę swoię/ á łuknię łzachowaną/ która (była) ná niey rozedrała *BudBib* 2.Reg 13/19, *Lev* 21/11, 4.Reg 5/7, 8 [2 r.], 19/1, *Esth* 4/1, 3.*Esdr* 8/70, *Bar* 5/30; *BudNT Act* 13/26; *SkarŻyw* 349; *LatHar* 695, 709; Tedy Arcykáplan rozdarł odzienie swoie/ mówiąc: iż [*Jezus*] bluźnił *WujNT Matth* 26/65, *Mar* 14/63, s. 180, *Act* 14/13; [*BudBib* I 216c marg].

Przen (1) : *BielKron* 65; [Obiskupie [*tj. Kajfaszu*] słosciwy, [...] czemv ssercza twego zakamyalego lepiej nyerosdrzes, nysly odzienie. *SprChęd* 54; Rozedrzyćie łercá wálze/ á nie odzienia wálze/ y nawróćie łię do Pána Boga wálzgo *BibRadzIoel* 2/13].

β. *Uśmiercić w ten sposób, zwłaszcza nieduże stworzenia [w tym: kogo (2), co (żywotne) (5)] (7)* : Gdyby kto łaskolę rozdarł na zchodzie pirwłzgo księżycza po wylężeniu/ thedy w nim naydzie dwa kamyki *FalZioł* IV 24d, IV 19d; *BielKron* 299; Ale gdyby mu żyłę zábito/ [...] tedy czarną kokosł rozdarłzy/ onę mu nogę obłoż *SienLek* 178, 153v.

Zwroty: »na dwoje rozedrzeć« (1): Gnáno konie ná różno/ ołtrogámi zwárto: Metiułá ná dwoie iák śledziá rozdarłto. *KlonWor* 32.

»żywo [*kogo*] rozedrzeć« (1): Y iakoż cie za chłopa mieć A śnadz by miał y trzy garła Iuż bych gi żywo rozdarła *RejJóz* H7v.

c. *Rozewrzeć siłą pysk zwierzęcia (doprowadzając też do rozerwania skóry) (2)* :

Zwrot: »[czemu (żywotne)] rozedrzeć gębę« [*w tym: czym (1)] [szyk zmienny]* (2): Sierpnia księżycza Zaba żadna gęby otworzyć nie może [...] / tak iż y łaską trudno iey gębę rozedrzeć. *FalZioł* IV 15b; *Sámfon* łłynie że tho był rozdarł gębę Lwowi *PapPan* B4.

2. *Szeroko otworzyć; aperire Vulg (16)* :

Zwroty: »gardło rozedrzeć« (1): A włyfcy krzyczác/ huczác/ gárdłá łwe rozdarli. *StryjKron* 702.

»rozedrzeć gębę, usta« [*szyk zmienny]* (2:1): Iáwnie rozdarłsy vłtá łwe pochlebnie rzkomo chwalili łpráwy moie *RejPs* 52; *Diducere rictum*, Rozdrzeć gębę/ wylzczerzác zęby. *Mącz* 355d, 459c.

»rozedrzeć [*na kogo*] do uszu gębę« = *krzyczeć na kogoś, złorzeczyć komuś* (1): *Insectari aliquem maledictis*, Rozzdrzeć ná kogo do ufzu gębę. *Złorzeczić* yáko pfu. *Mącz* 385d.

»rozedrzeć oczy [*na kogo, [na co]]*« = *zwrócić na kogoś uwagę (nieżyczliwą), zainteresować się kimś lub czymś (chcąc zaszkodzić)* [*szyk zmienny]* (2): Y oczy swoie ná mię rozdarli: Mysłác iákoby mogli mię pożyć *KochPs* 22; *BielSjem* 7; [ná [...]] kościół powłfechny/ oczy włyfcy rozdarli/ y rádzi by iłz łámi czarni/ y ten czarny widzieli. *WizFaleczDucha przedm* A6; *Diar* 1566 63].

»rozedrzeć paszczekę« [*w tym: na kogo (1); o zwierzętach, też ludziach porównanych do zwierząt]* [*szyk zmienny]* (4): *LubPs* F2; *RejPos* 314v; Zewłżąd mię wilcy zówárli otyli: Pálzczęki ná mię rozdarli łtráfłziwé *KochPs* 31; Do mnie płynie wieloryb rozdarwłzy pálczkę *KochFr* 95.

»rozedrzeć paszczekę« [*w tym: na kogo (2), przeciwko komu (1); chcąc zaszkodzić]* = *aperire os Vulg (5)*: *RejPs* 31v; Rozdarli pálłczkę łwá yáko Lew ryczác/ Zginyenya mego zówždy ták pilnye prágncy *LubPs* F2, I3v; Obácł iefłize cie iuż zewłżąd nie otoczyli łrodzy nieprzyiaciele twoi/ [...] á práwy iuż iáwnie rozdarli ná cię pálłczęki swoie *RejPos* 196; *GrabowSet* F3; [*Leop Ps* 21/14].

3. *Oderwać od podłoża; przen [co] (1)* : Bárwę s kthorą łye [bękarci] vrodzili aż łámá łmyerć rozedrze/ y to yáko rog przypalony/ przedłye y po łáme y łmyerći łmyerdzyeć y cuchnąć będzie GliczKsiąż B2.

4. *Rozgrabić, rozkraść [co] (1)* : Zpułtołzy [Nabuchodonozor i jego wojska] máiętności twoie [Tyrze]/ rozedrą [diripient] miedzy łie thowáry twoie Leop Ez 26/12.

Synonimy: 2. rozczosnąć; 4. rozchwycić, rozchwytać, rozdrapać, rozerwać.

Formacje współrdzenne cf DRZEĆ.

Cf **ROZDARCIE, ROZDARTY, [ROZEDRZENIE]**

KW, (LWil)